

Журба Крістіна Михайлівна,
студентка другого (магістерського) рівня
вищої освіти, групи ЗЛм12414д, II курс,
освітня програма «Зарубіжна література
і світова художня культура», спеціальність
035 Філологія, Факультету української філології,
культури і мистецтва Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник:

Г.В. Бітківська, доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри
світової літератури Факультету української філології, культури і мисте-
цтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ ДОННИ ТАРТТ У ЗАРУБІЖНОМУ І УКРАЇНСЬКОМУ ЛІТЕРА- ТУРОЗНАВСТВІ

У статті здійснено огляд літературознавчих розвідок, присвячених дослі-
дженню творчості Донни Тартт, зокрема романів «Таємна історія», «Ма-
ленький друг», «Щиголь». Виокремлено пріоритетні напрями студіювання: інтер-
медіальність та алюзивність роману «Щиголь» у працях О. Козій, Т. Кушнірової,
Ю. Шульженко; наративні стратегії та проблема «хибного наративу» (А. Твідді),
тема контролю в «Таємній історії» (М. Ґріп), а також екзистенційно-естетична па-
радигма роману «Щиголь» (Л. Радичова.). Окреслено перспективи подальших
досліджень.

Ключові слова: рецепція; інтермедіальність; алюзія; наратив; контроль; ек-
зистенційна естетика; «Щиголь»; Донна Тартт.

Актуальність та доцільність дослідження. Донна Тартт (нар. 1963 р.) вважається однією з найвідоміших американських письменниць кінця XX – початку XXI століття; її трилогія («Таємна історія», «Маленький друг», «Щиголь») викликала широкий науково-критичний резонанс в Україні і за кордоном. Кожен роман писався майже десять років; «Щиголь» удостоєно кількох престижних відзнак, зокрема Пулітцерівської премії 2014 року, медалі Ендрю Карнегі, італійської премії Малапарте (Кушнірова, 2018: 63). Романи Д. Тартт поєднують сюжетну виразність із постмодерними стратегіями жанрового зсуву, інтертекстуальності та яскраво вираженим психологізмом. В українському науковому полі осердям уваги став «Щиголь» – як інтермедіальний, інтертекстуальний та психологічно загострений роман (О. Козій; Т. Кушнірова; Ю. Шульженко). Зарубіжні розвідки акцентують увагу на наратології (А. Твідді), тематизації контролю (М. Гріп), проблемі екзистенції і досвіду (Л. Радичова). Відсутність узагальнюючого огляду цих підходів зумовлює актуальність статті.

Мета нашої статті – проаналізувати й систематизувати напрямки рецепції творчості Донни Тартт в українському та зарубіжному літературознавстві. Для її досягнення необхідно розв'язати такі **завдання**: 1) здійснити огляд ключових українських і зарубіжних праць; 2) виокремити домінантні тематико-методологічні вектори; 3) окреслити перспективи подальших студій.

Аналіз останніх публікацій. Роман Д. Тартт «Щиголь» науковці досліджують у різних аспектах. Досить часто простежуються особливості ідіостилі письменниці, наприклад, О. Козій вивчає психологізм «Щигля» крізь мікропоетику деталей і хронотопу, наголошуючи на методі «аналізу услід за автором» і підсумовуючи: «Завдяки художнім деталям – зоровим та слуховим – та особливостям часопростору роману перед читачем розкривається трагедія втрати» (Козій, 2015: 85). Шульженко Ю. окреслює алюзію як домінанту ідіостилі Тартт: «специфіка ідіостилі роману Донни Тартт “Щиголь” визначається його інтертекстуальністю та інтермедіальністю», і тлумачить алюзію як «вияв текстової категорії інтертекстуальності... що змістовно збагачує текстову інформацію, створюючи численні асоціації» (Шульженко, 2022: 133). Т. Кушнірова формалізує поняття «інтермедіальність» у цьому романі: «Інтермедіальність у літературі – це вкраплення у художній твір зразків інших видів мистецтва», коли «різні види мистецтва... перекодовують знаки... що призводить до появи нових художніх смислів»; у «Щиглі» картина Фабриціуса «стає інтермедіальним вкрапленням... символічним образом, що... динамізує особистісний хронотоп», а «статичне» у прозі «набуває

динаміки» завдяки ракурсу героя-наратора (Кушнірова, 2019: 138). Додатковий контекст простежує А. Бугрій: «багаторівнева літературна гра дозволяє... дотримуватися власного бачення історії через наслідування», причому «інтертекстуальність тут багаторівнева» (Бугрій, 2019: 109).

Виклад основного матеріалу дослідження. Літературознавчі дослідження творчості Д. Тартт розгортаються в трьох напрямках:

I. Візуальні та аудіальні образи («деталь – звук/зір – ретардація») як інструмент розкриття травми та посилення психологізму: «Завдяки художнім деталям – зоровим та слуховим – та особливостям часопростору роману перед читачем розкривається трагедія втрати» (Козій, 2015: 85).

II. Інтермедіальність як механізм наративної динамізації: «картина... динамізує особистісний хронотоп»; «вербальний чинник заміщує безпосередньо зразок образотворчого мистецтва» (Козій, 2017: 102).

III. Алюзивність як стильова домінанта: алюзії в романі «Щиголь» багатотематичні й багатофункціональні – «характерологічна, пророча, психологічна» (Шульженко, 2022: 134), що корелює з «багаторівневою» інтертекстуальністю, про яку пише А. Бугрій (Бугрій, 2019: 107).

Зарубіжні науковці зосереджують увагу на наративних особливостях творчості Д. Тартт. Анна Твідді пропонує концепт *narrative misdirection* – особистих, спотворених оповідей, що їх конструюють герої як реакцію на травму. Дослідниця ставить на меті мету: «вивчити коментар Тартт про наратив, зокрема щодо його невідворотності та остаточної недостатності для осмислення подій», а ключове поняття окреслює так: «я визначаю [омани наративу] як спотворені оповіді, які кожен з її протагоністів конструює: вони можуть вкрай сильно впливати на індивіда, часто є оманливими і відчутно важкими для подолання» (Twiddy, 2019: 7). Марія Гріп, спираючись на нову критику й *close reading* (вдумливе читання), утверджує контроль як об'єднувальну тему «Таємної історії» і відповідь на *whydunnit*: «роман вибудовано так, щоб мінімізувати самі вбивства і наголосити на наслідках та почуттях»; ключові символи контролю – «холод, одяг і гроші» (Grip, 2019: 5). Л. Радичова розгортає екзистенційно-естетичну оптику роману «Щиголь»: їхня мета – «показати, що мистецтво має безмежну цінність... частина буття; сенс життя»; сюжет «побудовано навколо травматичного досвіду героя... Доля героя нерозривно пов'язана з картиною “Щиголь”, тоді як «мистецтво сприяє духовному зростанню та моральному очищенню» і «дотичність до мистецтва дає людям скуштувати безсмертя» (Radičová, 2023: 5–8).

А. Твідді демонструє спільний структурний цикл для трьох романів: травма – конструювання втішеного «власного наративу» («приборкує... страх беззмістовності») – крах і усвідомлення самоомани; попри отверезіння, в фіналах звучить «сподівана... думка, що люди здатні усвідомити власні самоомани», оскільки «правда і ясність» зрештою «заявляють про себе» (Twiddy, 2019: 9).

М. Гріп зосереджує аналіз «Таємної історії» довкола тематики контролю, читаючи текст через символи й напругу наслідків («мінімізувати самі вбивства і наголосити на наслідках та почуттях»; «холод, одяг і гроші» як маркери контролю) (Grip, 2019: 10). У праці Л. Радічової мистецтво стає середовищем буття: «картина... живий свідок трагедії», «мистецтво сприяє духовному зростанню та моральному очищенню», «дає людям скуштувати безсмертя» (Radičová, 2023). Ця оптика відлунує українські інтермедіальні прочитання роману «Щиголь» (Кушнірова, 2019: 138–141).

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Українські науковці вивчають у творчості Д. Тартт здебільшого інструменти поетики – інтертекст (алюзивність), інтермедіальність (картина як осердя хронотопу), мікрофізику психологізму (зорово-слухова деталь, ретардація часу). У зарубіжних розвідках артикулюється наратологічна проблематика (омана наративу, whydunnit і контроль) та екзистенційно-естетична рамка «безмежної цінності мистецтва». У сукупності ці вектори репрезентують Донну Тартт як авторку творів, де форма (жанровий зсув, структурний цикл, інтертекст і інтермедіальний код) підпорядковується етиці переживання травми та пошуку опори; а мистецтво в романі «Щиголь» вважається провідником до «правди і ясності» після краху самоомани. В подальших дослідженнях вважаємо перспективним студювання проблем тілесності і антропологічних вимірів досвіду самоідентифікації.

Список використаних джерел

- Бугрій А. С. Літературна реконструкція як діалог минулого й сучасного в романі «Щиголь» Д. Тартт. *Studia philologica*. 2019. Вип. 13. С. 106–111. http://nbuv.gov.ua/UJRN/stfil_2019_13_17 (дата звернення: 15.11.2025).
- Козій О. Б. Роль художньої деталі у романі Тартт Д. «Щиголь». *Парадигма пізнання: гуманітарні питання*. 2015. № 8(11). С. 76–88.
- Козій О. Проблема сприйняття мистецтва у романі Д. Тартт «Щиголь». *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки. 2017. Випуск 153. С. 102–106. <https://dspace.cusu.edu.ua/bitstreams/0d2b0e8d-efe9-46d9-8fc5-0e271f6eb71d/download> (дата звернення: 15.11.2025).
- Кушнірова Т. В. Інтермедіальні тенденції у художній прозі Донни Тартт (на матеріалі роману «Щиголь»). *Молодий вчений*. 2019. № 5.1 (69.1). С.138–141.
- Кушнірова Т. В. Наративні стратегії у романних формах кінця XX – початку XXI століття. *Полта-*

ва: Видавництво «Сімон», 2018. 124 с.

Шульженко Ю. М., Білик Я. С. Алюзія як одна з домінант ідіостилію Донни Тартт у романі «Шчиголь». *Світ наукових досліджень*. Випуск 15: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 19–20 грудня 2022 р.) Тернопіль: ФО-П Шпак В.Б. С. 133 – 136.

Grip M. Aspects of Control in Donna Tartt's The Secret History. Lund University, 2019. 24 p. <https://lup.lub.lu.se/student-papers/record/8973170/file/8973171.pdf> (дата звернення: 15.11.2025).

Radičová L. Existence and Experience in the Fiction of Donna Tartt. Brno, 2023. 78 p. https://is.muni.cz/th/vsacd/Existence_and_Experience_in_the_Fiction_of_Donna_Tartt/finalni.pdf (дата звернення: 15.11.2025).

Twiddy A. The Cycle of Narrative Misdirection in the Novels of Donna Tartt: Honors Thesis Department of English and Comparative Literature University of North Carolina-Chapel Hill, 2019. 72 p.

References

Buhrii A. S. Literaturna rekonstruktsiia yak dialoh mynuloho y suchasnoho v romani «Shchyhol» D. Tartt. *Studia philologica*. 2019. Vyp. 13. S. 106–111. http://nbuv.gov.ua/UJRN/stfil_2019_13_17. (15.11.2025).

Kozii O. B. Rol khudozhnoi detali u romani Tartt D. «Shchyhol». *Paradyhma piznannia: humanitarni pytannia*. 2015. № 8(11). S. 76–88. (15.11.2025).

Kozii O. Problema spryiniattia mystetstva u romani D. Tartt «Shchyhol». *Naukovi zapysky. Seriya: Filohichni nauky*. 2017. Vypusk 153. S. 102–106. URL: <https://dspace.cusu.edu.ua/bitstreams/0d2b0e8d-efe9-46d9-8fc5-0e271f6eb71d/download> (15.11.2025).

Kushnirova T. V. Intermedialni tendentsii u khudozhnii prozi Donny Tartt (na materialy romanu «Shchyhol»). *Molodyi vchenyi*. 2019. № 5.1 (69.1). S.138–141. (15.11.2025).

Kushnirova T. V. Naratyvni stratehii u romannykh formakh kintsia KhKh – pochatku KhKhI stolittia. *Poltava: Vydavnytstvo «Simon», 2018. 124 s.*

Shulzhenko Yu. M., Bilyk Ya. S. Aliuziia yak odna z dominant idiostyliu Donny Tartt u romani «Shchyhol». *Svit naukovykh doslidzhen*. Vypusk 15: materialy Mizhnarodnoi multydystryplinarnoi naukovoï internet-konferentsii, (m. Ternopil, Ukraina – m. Perevorsk, Polshcha, 19–20 hrudnia 2022 r.). Ternopil: FO-P Shpak V.B. S. 133–136.

Grip M. Aspects of Control in Donna Tartt's The Secret History. Lund University, 2019. 24 p. <https://lup.lub.lu.se/student-papers/record/8973170/file/8973171.pdf> (15.11.2025).

Radičová L. Existence and Experience in the Fiction of Donna Tartt. Brno, 2023. 78 p. URL: https://is.muni.cz/th/vsacd/Existence_and_Experience_in_the_Fiction_of_Donna_Tartt/finalni.pdf (15.11.2025).

Twiddy A. The Cycle of Narrative Misdirection in the Novels of Donna Tartt: Honors Thesis Department of English and Comparative Literature University of North Carolina-Chapel Hill, 2019. 72 p.

RECEPTION OF DONNA TARTT'S WORK IN FOREIGN AND UKRAINIAN LITERARY STUDIES

Kristina Zhurba, second-year (master's) student, educational programme 'Foreign Literature and World Art Culture', specialisation 035 Philology, Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Art, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

The article provides an overview of literary studies devoted to the research of Donna Tartt's works, in particular the novels *The Secret History*, *The Little Friend*, and *The Goldfinch*. The following priority areas of study are highlighted: the intermediality and allusiveness of the novel *The Goldfinch* in the works of O. Koziy, T. Kushnir, and Y. Shulzhenko; narrative strategies and the problem of 'false narrative' (A. Tweedy), the theme of control in *The Secret History* (M. Grip), and the existential-aesthetic paradigm of *The Goldfinch* (L. Radichova). Prospects for further research are outlined.

Keywords: reception; intermediality; allusion; narrative; control; existential aesthetics; *The Goldfinch*; Donna Tartt.